

TEŞHİS İŞLEMİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE TEŞHİS TUTANAKLARININ KOVUŞTURMA EVRESİNDEKİ FONKSİYONU

Hamide ZAFER*

ÖZ

Teşhis tutanaklarının uygulamada, zaman zaman belge delili olarak doğrudan hükme esas alındığı görülmektedir. Yine uygulamada teşhis işleminin hukuka aykırı yapılması ile hukuka aykırı delil kavramı arasında ilişki kurulmakta, teşhis sonucunda elde edilen teşhis tutanağı delilinden, teşhis işleminin delil teşkil etmesinden söz edilmektedir.

Teşhis işlemi maddi yapısı itibariyle şüpheli açısından eylemsel, olayın tanık ve mağduru açısından ise sözlü bir soruşturma işlemidir. Bu eylemsel ve sözlü işlemin tutanağa bağlanmış olması bu işlemi eylemsel ve sözlü bir işlem olmaktan çıkarmamaktadır. Bu kapsamda soruşturma evresinde ortaya çıkan teşhis işleminin ve tutanaklarının hukuki niteliği ve kovuşturma evresindeki fonksiyonu önem kazanmaktadır. Bu çalışmada, gerçekten soruşturma evresinde yapılan bir soruşturma işleminin kayda alınmasını ifade eden teşhis tutanaklarının belge delili sayılıp sayılmayacağı ve soruşturma evresinin bu işlem tutanağının kovuşturma evresinde tartışmaya açılması ve hükme esas

---

* Prof. Dr., Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, E-Mail: hzafer@dogus.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0697-7261.

Makalenin Gönderim Tarihi : 23.05.2025.

Makalenin Kabul Tarihi : 13.01.2026.

alınması ele alınacaktır. Bu çalışmada konu, ceza muhakemesinin ana kuralları üzerinden ele alınmış, istisnalar üzerinden bir değerlendirme yapılmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Teşhis, teşhis işlemi, teşhis işleminin hukuki niteliği, ifade alma, teşhis tutanakları, teşhis tutanaklarının delil değeri, soruşturma evresi, kovuşturma evresi.

LEGAL NATURE OF THE IDENTIFICATION PROCESS AND THE FUNCTION OF IDENTIFICATION REPORTS DURING THE PROSECUTION STAGE

ABSTRACT

In practice, it is observed that identification reports are sometimes directly used as documentary evidence in court rulings. Furthermore, in practice, a connection is established between the unlawful conduct of the identification process and the concept of unlawful evidence, and reference is made both to the identification report evidence obtained as a result of the procedure and to the evidentiary value of the identification process itself.

The identification process is, in terms of its material structure, an act-based for the suspect and a verbal investigative technique for the witnesses and victims of the incident. The fact that this act-based and verbal process is recorded in a report does not remove it from being an act-based and verbal process. Within this context, the legal nature of the identification procedure and its records emerged in the investigation phase, as well as their function in the trial phase, become significant. This study examines whether identification reports—representing the documentation of an investigative act conducted during the investigation phase—can be considered documentary evidence, and whether such reports may be introduced during the trial phase and relied upon in judgement. The subject is analyzed through the fundamental principles of criminal procedure, without reference to exceptional circumstances.

Keywords: Identification, identification procedure, legal nature of the identification, taking statements, identification reports, evidentiary value of identification reports, investigation phase, prosecution phase.

I. GİRİŞ

Teşhis işlemi, kural olarak suç olarak nitelendirilen olayın görgü tanıklarına ve/veya mağduruna olayın faili/şüphelisi olarak gözaltına

alınan kişinin veya fotoğrafının gösterilerek olayın faili olarak gördükleri kişinin bu kişi olup olmadığının sorulması ve cevabının alınması işlemidir.

Teşhis işlemi soruşturma evresinde yapılabileceği gibi kovuşturma evresinde de yapılabilir. Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin amaçlarının, ilkelerinin ve özelliklerinin farklı olması teşhis işleminin her iki evrede farklı şekillerde uygulanmasını ve değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Teşhis işlemi soruşturma evresinde, tanık ve/veya mağdurun beyanını tamamlayarak güçlendirmekte ve bu suretle gözüne alınan şüphelinin suçu işlediğine dair şüphenin derecesini kuvvetlendirmektedir. Teşhis işlemi kovuşturma evresinde de mahkeme önünde dinlenen tanık ve/veya mağdurun beyanını tamamlayan bir kovuşturma işlemidir ve ispat bakımından tanık ve/veya mağdur beyanını tamamlayarak bu beyan yönünde vicdani kanaat oluşmasına hizmet eder.

Teşhis tutanaklarının uygulamada, zaman zaman belge delili olarak doğrudan hükme esas alındığı görülmektedir¹. Yine uygulamada teşhis işleminin hukuka aykırı yapılması ile hukuka aykırı delil kavramı arasında ilişki kurulmakta, teşhis sonucunda elde edilen teşhis tutanağı delilinden, teşhis işleminin delil teşkil etmesinden söz edilmektedir².

---

¹ “Sanık hakkında kurulan hükme ilişkin olarak dosya içerisindeki göçmenlerin beyanları, olay tutanakları fotoğraflar, bilirkişi raporu, *teşhis tutanağı* tüm dosya kapsamına göre sanığın atılı suçu işlediği yönünde Mahkemenin takdir ve gerekçesinde hukuka aykırılık bulunmadığı anlaşılmıştır”. Y4.CD, 19.6.2025-4664/11482, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (Erişim Tarihi: 10.9.2025). “07.07.2011 tarihli teşhis tutanağının incelenmesinde, somut olarak kaç kişi arasından nasıl bir teşhis yaptırıldığı, *diğer şahısların kaç kişi olduğu, yaş, boy ve kilo gibi hususlarda benzerlik olup olmadığı açıkça yazılmadığından teşhisin söz konusu usule uygun olarak yapıldığının kabul edilemeyeceğinden hükmü esas alınamayacak olması...*”, Y2.CD, 5.6.2024-28669/9332, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (Erişim Tarihi: 10.9.2025).

² “katılanın duruşmada sanık ile yüz yüze getirilerek canlı teşhis yapıldıktan sonra, sonucuna göre, sanığın hukukî durumunun değerlendirilmesi noktasından hükmün bozulduğu ve bozmaya uyulduğu...”, Y6.CD, 15.1.2020-2387/62, <https://karararama.yargitay.gov.tr> (Erişim Tarihi: 10.9.2025).

Uygulamada, teşhis tutanakları belge delili olarak hükümde şu şekilde formüle edilmektedir:

-”teşhis tutanağının incelenmesinde, somut olarak kaç kişi arasından nasıl bir teşhis yaptırıldığı, diğer şahısların kaç kişi olduğu, yaş, boy ve kilo gibi hususlarda benzerlik olup olmadığı açıkça yazılmadığından teşhisin söz konusu usule uygun olarak yapıldığının kabul edilemeyeceğinden hükmü esas alınamayacak olması, ...”. Y2.CD, 5.6.2024-28669/9332, <https://karararama.yargitay.gov.tr>. Kararda teşhis işleminin hukuka uygun yapıldığının tespit edilmesi halinde teşhis tutanaklarına hükme esas alınacağı ifade edilmektedir.

-”sanıkların cezalandırılması için tek delil olarak kabul edilen 11.12.2015 tarihli tutanakta, yapılan teşhis işleminin PYSK ek 6. maddesinde belirtilen yöntemlerle yapılmaması; duruşmada da yüzleştirmenin olmaması karşısında, sanıkların müsned suçtan mahkûmiyetini gerektirecek düzeyde ve nitelikte kesin ve şüpheden uzak delil bulunmadığı anlaşılmalı, sanıkların atılı suçlardan beraatlerine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi,” Y6.CD, 25.1.2024-17788/1149, <https://karararama.yargitay.gov.tr>. Yargıtay kararına göre, teşhis tutanakları delildir ve teşhis işleminin usulüne uygun yapılmaması ve duruşmada yüzleştirme yapılmamış olması nedeniyle mahkumiyeti gerektirecek nitelikte bir delil değildir.

-”Mağdurun, olaydan sonra soruşturma aşamasında alınan 29.4.2014 tarihli ifadesinde; sanığın eşgalini “24-25 yaşlarında, 1.70 boylarında, zayıf, az sakallı ve bıyıklı bir kişi” olarak verdiği, aynı gün yaptırılan fotoğraf teşhis işleminde ise sanığın bıyıksız ve eski bir fotoğrafının kullanıldığı, bu nedenle sanığın aşamalarda savunmalarında bu durumu belirtip, fotoğraf üzerinden yaptırılan bu teşhis işlemini kabul etmediği ve itirazda bulunduğu, suçlamayı kabul etmediği;... sadece fotoğraf teşhis tutanağına dayanılarak, eksik kovuşturma ile yazılı şekilde hüküm kurulması, Bozmayı gerektirmiş,” Y6.CD, 27.02.2019-2832/1328, <https://karararama.yargitay.gov.tr>

“...Teşhise dayalı olarak sanığın mahkumiyetine karar verilebilmesi için teşhisin her türlü şüpheliyi ortadan kaldıracak şekilde gerçekleştirilmesi zorunludur”. YCGK, 29.4.2014-695/220, <https://karararama.yargitay.gov.tr>.

Bu çalışmada teşhis işleminin ve bu işlemin kayda alınmasını ifade eden yani teşhis işleminin usulünü ve tanık ve/veya mağdurun beyanlarını belgeleyen teşhis tutanaklarının hukuki niteliğini ve

kovuşturma evresindeki fonksiyonunu aşağıda belirttiğimiz başlıklar bağlamında değerlendireceğiz.

-Teşhis işleminin ve teşhis tutanaklarının hukuki niteliği,

-Teşhis işleminin PVSK ek m.6'da gösterilen usule uygun olması halinde teşhis tutanaklarının fonksiyonu; soruşturma evresindeki tanık ve/veya mağdurun teşhis işlemindeki tespiti ile kovuşturma evresindeki teşhisteki beyanlarının birbirinden farklı olması halinde teşhis tutanaklarının fonksiyonu,

-Teşhis işleminin PVSK ek m.6'da gösterilen usule uygun olması ancak kovuşturma evresinde hiç teşhis ve yüzleştirme işlemleri yapılmamasının halinde teşhis tutanaklarının fonksiyonu

-Teşhis işleminin PVSK ek m.6'da gösterilen usule uygun olmaması halinde teşhis tutanaklarının fonksiyonu.

II. SORUŞTURMA EVRESİNDE TEŞHİS İŞLEMİ

A. Teşhis İşleminin Usulü

Soruşturma evresinde teşhis, şüphelinin, kendisine benzer kişiler arasına konularak, mağdur veya tanığa gösterilmesi ve failin hangisi olduğunun sorulması suretiyle yapılır. Söz konusu kişilere şüphelinin video filmlerinin, önceden çekilmiş fotoğrafının gösterilmesi veya kayda alınan sesinin dinletilmesi de teşhise yöneliktir. Ancak belirtelim ki mevzuatımızda bu teşhis türlerinin tamamı tanımlanmamıştır.

Teşhis işlemi bir soruşturma işlemi olarak 2.6.2007 gün ve 5681 sayılı Kanun ile PVSK'da açıkça düzenleninceye kadar uygulama ve öğretide, CMK'nın yüzleştirmeye ilişkin m.52/2 hükmü ve Cumhuriyet savcısının genel araştırma yetkisini düzenleyen m.160/1 hükmü bu işlemin dayanağı olarak gösterilmiştir. Ceza Muhakemesi Kanunu m.52/2'de "*Tanıklar, kovuşturma evresine kadar ancak gecikmesinde sakınca bulunan veya kimliğin belirlenmesine ilişkin hâllerde birbirleri ile ve şüpheli ile yüzleştirilebilirler*" hükmü yer almaktadır. Bu hükmün, "*kimliğin belirlenmesine ilişkin hususlarda tanıkların birbirleriyle ve şüpheliyle yüzleştirilebileceğine*" ilişkin kısmı teşhis işleminin dayanağı olarak görülmüştür. Ancak bu işlemin nasıl yapılacağı söz konusu hüküm çerçevesinde yasal olarak açıkça düzenlenmediğinden işlemin uygulanma

şekli öğretide ortaya konulmaya çalışılmış³; uygulamada ise teşhis işlemleri genellikle Cumhuriyet savcısının genel soruşturma yükümlülüğü çerçevesinde belli bir usul koşuluna bağlı olmadan gerçekleştirilmiştir⁴.

Nihayet teşhis işlemi, 2.6.2007 gün ve 5681 sayılı Kanun ile bir soruşturma işlemi olarak PVSK ek m.6'da fotoğraf üzerinden teşhis ve canlı teşhis işlemi şeklinde açıkça düzenlenmiştir (PVSK ek m.6/9-17)^{5 6}. Kişinin görüntüsü üzerindeki hakkı, kişilik hakkı ve özel hayatı kapsamında Anayasa'da koruma altına alınmıştır. Ay m.13 uyarınca bu hakkın açıkça bir kanun hükmüyle sınırlandırılması ve özellikle teşhis usulünün tanımlanması yerinde olmuştur⁷. Öte yandan, özellikle tanık ve mağdur beyanlarının ne kadar yanılıya açık olduğu düşünüldüğünde yasa koyucunun teşhisi sıkı bir usule tabi tutması yerinde olmuştur.

Yasal düzenlemeye göre polis, olayın failinin gözaltına alınan şüpheli ile aynı kişi olup olmadığının belirlenmesi bakımından *zorunlu olması halinde, Cumhuriyet savcısının talimatıyla* teşhis yaptırabilir (PVSK ek m.6/9)⁸. Kolluk kural olarak CMK hükümlerine göre

³ Kolluğun tanıma ve tanıtmaya (teşhis) yaptırması işlemi hakkında bak. Yenisey, Feridun, Hazırlık Soruşturması ve Polis, İstanbul 1987, s.211-212; Kunter, Nurullah, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul 1989, N.422,2; Centel, Nur/Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul 2006, s.161; Kunter, Nurullah/Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe, Muhakeme Hukuku Dahil Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul 2006, N.47.1.

⁴ 1412 Sayılı CMUK m.154, 156; 1412 Sayılı CMK m.156'ya göre kolluk geciktirilemeyen acele tedbir kapsamında bu işlemi doğrudan yapabilir. Kunter, Ceza Muhakemesi Hukuku (1989), N.422-2.

⁵ 2.6.2007 Gün ve 5681 sayılı Kanun m.5 ile değişik PVSK Ek m.6/9-17, RG 14.6.2007 No.26552.

⁶ Kovuşturma evresinde, duruşmada teşhis hakkında bak. Zafer, Hamide, "Ceza Muhakemesinde Duruşmada Teşhis", F.Yenisey/U.Sieber, Criminal Law in the Global Risk Society, Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Hans-Heinrich Jescheck Onuruna 27-29 Eylül 2009 Tarihlerinde İstanbul'da Düzenlenen Uluslararası Kolokiyumun Kitabı, Kitap No.1, Basım tarihi: 2011, s.419-429.

⁷ Centel, Nur/Zafer, Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 23.Bası, İstanbul 2025, s.377.

⁸ Kolluğun Cumhuriyet savcısının bilgisi dahilinde tek başına teşhis yapmasının Ceza Muhakemesi Kanunu'na ters düşmeyeceği hakkındaki görüş ve öneri için bak. Centel, Nur/Zafer, Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 4.Bası, İstanbul 2006, s.162.

Cumhuriyet savcısının talimatıyla işlem yapmaktadır (CMK m.161/1, 164/2). Bu nedenle PVSK ek m.6'da Cumhuriyet savcısının talimatıyla teşhis yaptırılacağına ilişkin hüküm bir tekrar niteliğindedir. Teşhis, sıradan bir soruşturma işlemi olarak görülmemiştir. Teşhisin yapılması, onun yapılmasının zorunlu olması önkoşuluna bağlanmıştır. Mağdur ve tanıklar olayın etkisi altında olan kişilerdir. Çok kısa sürede gerçekleşen bir olayın görgü tanığının ve olayın etkisi altında olan mağdurunun yanılması çok mümkündür. Bu nedenle teşhis işlemi sonucu şüpheliyle karşılaşılması gereken bir soruşturma işlemidir. Örneğin şüphelinin fizik kimliğinin tespiti⁹ kapsamında elde edilen verileri karşılayacak veriler dosyada varsa öncelikle bu işlemin yapılması, teşhisten kaçınılması veya yapılan teşhise büyük anlamlar yüklenmemesi gerekebilir.

Teşhis işlemi gözaltına alınmış olan şüpheliyle yapılmaktadır. Gözaltı tedbirini takip edecek olan tedbir tutuklama koruma tedbiridir. Gözaltındaki şüphelinin olayın faili olduğuna dair bir tanık veya mağdur beyanı, tanık ve/veya mağdur sıfatıyla olayın gerçekleşme şekline ilişkin yapılan açıklamaları tamamlayacağından suçun failinin kim olduğuna, diğer bir ifadeyle gözaltındaki kişinin suçun faili olduğuna dair şüpheyi kuvvetlendirmekte ve tutuklamanın suçun fail tarafından işlendiğine dair şüphenin kuvvetli suç şüphesi seviyesine çıkmasına neden olabilmektedir. Teşhis işlemi bu yönüyle önemli bir soruşturma işlemidir. Bu nedenle teşhisin uygulanma şekli sıkı şekil şartlarına bağlanmıştır. Gözaltının tutuklama kararı ile son bulmasına neden olabilecek olan bu işlemin usulüne uygun yapılması ve kolluk tarafından yapılan bu işlem esnasında müdafinin usuli şartları denetleyen bir gözlemci olarak bulunma hakkının kabul edilmesi son derece önemlidir.

Tanıklıktan çekinebilecek olanlar, teşhiste bulunmaya zorlanamaz (PVSK ek m.6/10). Teşhiste bulunacak kişiler ilerde tanık olarak dinleneceklerinden kendilerine teşhis aşamasında da CMK m.45/1 uyarınca tanıklıktan çekinme hakları hatırlatılmalıdır. Buna göre, şüphelinin nişanlısı, evlilik bağı kalmasa bile eşi, kan hısımlığından veya

---

⁹ Fizik kimliğin tespiti başlığını taşıyan CMK m.81'e göre, şüpheli veya sanığın, kimliğinin teşhisi için gerekli olması halinde, Cumhuriyet savcısının emriyle fotoğrafı, beden ölçüleri, parmak ve avuç içi izi, bedeninde yer almış olup teşhisini kolaylaştıracak diğer özellikleri ile sesi ve görüntüleri kayda alınmak suretiyle dosyada bunlarla karşılaştırma yapmaya uygun verilerle karşılaştırılabilir.

kayın hısımlığından üstsoy ve altsoyu, üçüncü derece dâhil kan veya ikinci derece dahil kayın hısımları ile arasında evlatlık bağı bulunan kişiler teşhiste bulunmaya zorlanamazlar. Ancak kişi isterse tanıklık yapabilir ve kendisine tanınan tanıklıktan çekinme hakkını kullanmayabilir.

Teşhis işlemine başlanmadan önce, teşhiste bulunacak kişinin faili tanımlayan beyanları tutanağa bağlanır; bu sayede teşhiste bulunan kişinin ne derece sağlıklı bir teşhis yaptığı denetlenebilir (PVSK ek m.6/11). Beyanında belirttiği özellikler ile teşhis ettiği kişinin özellikleri uyuşmadığında failin kim olduğuna dair beyan güvenilirliğini yitirir.

Teşhis işlemine tâbi tutulan kişilerin birden fazla ve aynı cinsiyetten olması, aralarında yaş, boy, ağırlık, giyinme gibi görünüşe ilişkin hususlarda benzerlik bulunması gerekir¹⁰. Teşhis için gerekli olması halinde, şüphelinin görünüşü ile ilgili gerekli değişiklikler yapılabilir. Teşhis esnasında teşhis işlemine tâbi tutulan kişilerin her birinde bir numara bulundurulur (PVSK ek m.6/12). Ancak, mağdura veya tanıklara tek kişi gösterilmesi, dürüst bir davranış sayılmamakla birlikte bazı hallerde olayın niteliği dolayısıyla gerekli olabilir¹¹; yasa koyucu bu hali öngörmemiştir.

Teşhiste bulunan kişi ile teşhis işlemine tâbi tutulan kişilerin birbirini görmemesi gerekir¹² (PVSK ek m.6/13).

---

¹⁰ Fotoğraf teşhisinde de teşhisin sağlıklı olabilmesi için fotoğraflar ile şüpheli arasında ilk bakışta görülebilecek farkların olmamasına özen gösterilir. "... fotoğraflarla sanık arasında kişiyi ilk bakışta yanıtacak bir benzerlik bulunup bulunmadığı saptandıktan sonra sanığın hukuki durumunun takdiri gerekirken eksik araştırmayla sanığın beraatına hükümlenmesi, ..." bozmayı gerektirmiştir. Y6.CD, 22.12.2008-129/24448, www.kazanci.com

¹¹ Yenisey, Feridun, İnsan Hakları Açısından Arama, Elkoyma, Yakalama ve İfade Alma, Ankara 1995, s.124; Yenisey, Feridun, "Örgütlü Suçluluk ve Hukuka Aykırı Deliller", Hukuka Aykırı Deliller Sempozyumu, İstanbul 1996, s.131,134.

¹² AİHM'ne göre, teşhis işlemi ile çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerinin zedelenmemesi, teşhis işlemine konu olan şüpheliye sonraki aşamalarda aleyhe ifadeleri çürütebilme ve soru sorma hakkının tanınması ile mümkün olur. Mahkeme'nin bu yaklaşımıyla ilgili bak. Kostovski/Hollanda, 11454/85, 20.11.1989, Prg.41, Isgro/İtalya, 11339/85, 19/2/1991, Prg.34, Bak. Sevdiren, Öznur, "Çelişmeli Yargılama ve Silahların Eşitliği İlkeleri Bağlamında Teşhis İşlemi ve Bu İşlemede Müdafinin Hazır Bulunma Yetkisi", Galatasaray ÜHFD, 2019/1, s.35.

Teşhis işlemi en az iki kez tekrarlanır ve teşhiste bulunması istenen kişiye, şüphelinin teşhis edilecek kişiler arasında yer almıyor olabileceği hatırlatılır (PVSK ek m.6/14).

Teşhis işlemine tâbi tutulan kişilerin, bu işlem sırasında birlikte fotoğrafları çekilerek veya görüntüleri kayda alınarak, soruşturma dosyasına konur (PVSK ek m.6/15).

Şüphelinin fotoğrafı üzerinden de teşhis yaptırılabilir; ancak, tek bir fotoğraf veya aynı kişinin farklı fotoğrafları üzerinden teşhis yaptırılmaz¹³. Değişik kişilerin fotoğraflarının aynı büyüklük ve özellikte olmaları gerekir (PVSK ek m.6/16). Yasa koyucu fotoğraf üzerinden teşhiste en az kaç fotoğrafın kullanılması gerektiğine ilişkin bir belirleme yapmamıştır. Kanımızca fotoğraf sayısı sonuçta etkili olabilecek bir husustur. İki fotoğraf üzerinden teşhis ile örneğin on iki fotoğraf üzerinden teşhisin aynı sonucu vermeyeceği ortadadır. Yasa koyucunun videodan veya bir insan grubuna ilişkin fotoğraf üzerinden teşhisi düzenlemesi de yerinde olurdu. Bu tür bir teşhis işleminin Cumhuriyet savcısının genel araştırma yükümlülüğü (CMK m.160/1) çerçevesinde yapması düşünülebilir.

Teşhis işlemi tutanağa bağlanır (PVSK ek m.6/17).

Yasa'da, teşhis işleminde müdafinin hazır bulunup bulunamayacağı konusuna açıklık getirilmemiştir. Kanımızca, *teşhisten önce* şüpheliye *müdafiden yararlanma hakkı* hatırlatılmalı, zorunlu müdafilik halinde şüpheli istemese dahi adli makamlarca Baro'dan

---

¹³ “...olayda teşhisin sadece sanığın tek bir fotoğrafı üzerinden yapıldığı görülmüştür. ...teşhis işleminin en az iki kere tekrarlanması gerektiği ancak 30.05.2017 tarihli teşhisin bir kez yapıldığı görülmüştür...teşhis işlemlerinin 2559 sayılı Kanun'a aykırı olması ve mağdurların duruşmada yüz yüze geldiği sanık ...'nin olay yerinde bulunan şahıs olmadığını beyan etmeleri karşısında sanık hakkında, temyiz dışı diğer sanığın atfı cürüm niteliğindeki beyanları dışında atılı suçları işlediğine dair mahkumiyete yetecek ölçüde her türlü şüpheden uzak, kesin ve yeterli delil elde edilemediğinden beraati yerine yetersiz gerekçeyle mahkumiyetine karar verilmesi, hukuka aykırı bulunmuştur”. Y6.CD, 1.3.2023-23795/8993, www.lexpera.com

müdafii talep edilmelidir¹⁴. Teşhisin usulüne uygun yapılmama veya teşhisi yapanların tanık ya da mağdurları yönlendirme ihtimaline karşı müdafinin hazır bulunması gerekir. Ancak, müdafinin hazır bulunması,

---

¹⁴ Yargıtay karşı görüştedir: “... Teşhis işlemi gerektiğinde fotoğraf üzerinden de yapılabilir olan ve bu yönüyle de şüphelinin imzasının alınmasının bile zorunlu olmadığı bir tanıma işlemidir. Şüpheli buna pasif olarak katılmakta ve teşhis sırasında herhangi bir beyanı da alınmamaktadır. Bu işlemde aktif olarak rol alan kişi olayın mağduru veya tanığıdır. Bu nedenle ifade alma, keşif ve yer gösterme işlemlerinde olduğu gibi müdafinin teşhiste hazır bulundurulma zorunluluğu bulunmamaktadır. Aksinin kabulü halinde soruşturma aşamasındaki bütün işlemlerde örneğin; gözaltı giriş ve çıkış raporlarının alınması gibi... müdafinin hazır bulunması hatta başından sonuna kadar gözaltı süresince müdafinin, şüphelinin sürekli yanında bulundurulması gerekebilecektir. Bununla birlikte müdafinin teşhiste bulunmaması, şüphelinin teşhise karşı müdafinin hukuki yardımından yararlanmasına, teşhisten önce veya sonra müdafii ile görüşmesine engel teşkil etmeyeceği de açıktır. Öte yandan uygulamada bazen mağdur veya tanık ile şüphelinin yüz yüze getirilerek karşılıklı beyanlarının alınması şeklinde, dolayısıyla yüzleştirme tarzında icra edilen işlemlere de teşhis denilmektedir. Böyle bir durumda şüphelinin beyanı alındığı için artık sadece bir teşhis işlemi söz konusu olmayıp aynı zamanda şüphelinin aktif olarak katıldığı ifade alma işlemi gerçekleştirildiğinden bu durumda müdafinin katılımı zorunludur. Bu itibarla, kolluk tarafından müştekiye yaptırılan teşhiste müdafinin bulunması zorunluluğu olmadığı gibi, somut olayda yapılan teşhis işleminde yürürlükteki mevzuata göre herhangi bir usulsüzlük de bulunmadığından Yargıtay C.Başsavcılığı itirazının reddine karar verilmelidir. /Çoğunluk görüşüne katılmayan Kurul Başkanı Osman Şirin’e göre; “Oldukça geniş bir kavram olan savunma hakkı, şüpheliyi ve sanığı ilgilendirdiği kadar, bir gün şüpheli veya sanık konumuna düşebilecek toplumda yaşayan herhangi bir ferdi, dolayısıyla da toplumu ve yine adaleti sağlama yükümlülüğü bulunan Devleti ilgilendirmektedir. Çünkü ceza yargılamasında savunma, yargılamanın sonucunda verilen ve iddia ile savunmanın değerlendirilmesinden ibaret olan sonucun başka bir tanımlama ile, hükmün doğru olmasını sağlar. Bu da amacı mutlak gerçeğe ulaşmak olan ceza adaletinin hakkıyla yerine getirilmesine hizmet eder. Bu yönüyle, geniş bir bakış açısı ile değerlendirilmesi gereken savunma hakkı, susma, soru sorma, kendi aleyhine işlemlere katılmama, tercümandan yararlanma, kanıtların toplanmasını isteme, duruşmada hazır bulunma... gibi hakların yanında müdafiden yararlanma hakkını da içine alır...” “, YCGK, 15.4.2008-6-71/85, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 10.9.2025).

teşhisin usulüne uygun yapılp yapılmadığını gözlemlemek içindir; soru sorması ya da işleme aktif olarak katılması kabul edilemez¹⁵.

Hukukumuzda ceza sorumluluğu bulunan çocuklarla ilgili tüm araştırma işlemlerinin Cumhuriyet savcısı tarafından bizzat yapılması esası kabul edilmiştir (ÇKK m.15/1). Bu nedenle, teşhis işleminin de Çocuk Koruma Yasası'na uygun olarak Cumhuriyet savcısı önünde yapılmasında çocuğun yararı bulunmaktadır.

PVSK ek m.6'da canlı ses teşhisi yani şüphelinin konuşturularak aynı anda mağdura veya tanığa sesinin dinletilmesi tanımlanmamıştır. Ceza Muhakemesi Kanunu m.81'de "fizik kimliğin tespiti" başlığı altında sesin kayda alınması düzenlenmiştir. Soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı CMK m.160'da tanımlanan genel araştırma yükümlülüğünün gereği olarak, kovuşturma evresinde ise mahkeme keşif işlemi kapsamında veya tanık ve/veya mağdurun dinlenmesi kapsamında sesten teşhis işlemi yapabilir. Ancak bu işlemin fotoğraf ve canlı teşhis gibi yasayla düzenlenmesi hukuk devletinin bir gereğidir.

B. Teşhis İşleminin ve Tutanağının Hukuki Niteliği

Polis Vazife Ve Salâhiyet Kanunu Ek m.6'da, teşhiste bulunan ve teşhis işlemine tabi tutulan kişiden bahsedilmektedir. Ancak düzenlemedeki "tanıklıktan çekinebilecek olanlar, teşhiste bulunmaya zorlanamaz" (PVSK ek m.6/10) hükmü nedeniyle aslında teşhiste bulunan kişi nitelemesi ile olayın tanığı olan kişinin veya mağdur da yeminsiz dinlenen tanık statüsünde olduğu için suç mağdurunun kastedildiği açıktır. Teşhis işlemi bir tanıma işlemi olduğu için ancak mağdurun veya olayın tanığı olan kişilerin bu işlemin öznesi olması işin doğası gereğidir.

Tanık ve mağdurun nasıl dinleneceği Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Üçüncü Kısmının" "Tanıklık" başlıklı "Birinci Bölümü"nde (m.43-61 arasında) ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Kolluğa yeminle tanık dinleme yetkisi verilmemiştir. Bir kişi tanık sıfatıyla ve

---

¹⁵ Centel/Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (2025), s.379.

kural olarak yemin verilerek Cumhuriyet savcısı tarafından dinlenir (CMK m.54/2).

Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu m.15/1'e göre, kolluk yaptığı soruşturma sırasında ifadelerine başvurulması gereken kişileri çağırır ve onlardan gerekli olan bilgileri sorar. Kolluğun bilgisine (ifadesine) başvuracağı kişiler Gözaltı Yönetmeliği'nde gösterilmiştir. Yönetmeliğe göre, bir suçun tespiti veya aydınlatılmasına yönelik olarak, şikâyetçi ile suçtan zarar gören ve suç işleme şüphesi altında bulunmayan diğer kişilerin dinlenmesine ve tutanağa geçirilmesine, *bilgi alma* denir (YGİY m.4). Bu tanıma göre bilgi alma, suçtan zarar gören ile diğer kişiler hakkında söz konusu olabilir.

Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu ek m.6'da düzenlenen teşhis işleminde, Cumhuriyet savcısı tarafından teknik olarak tanık ve/veya mağdur sıfatıyla dinlenecek olan (veya çok istisnai olarak dinlenmiş olan) kişilerin kolluk tarafından olayın gerçekleşme şekline ilişkin değil de gözaltındaki şüphelinin olayın faili olup olmadığına ilişkin olarak özel bir şekilde dinlenmesi söz konusudur.

Teşhisi yapan kişi, şüphelinin eşkalini hem tanımlamakta hem de beyanları ile kendisine gösterilen kişiler arasından şüpheliye işaret etmektedir¹⁶. Teşhis işlemi aslında failin kim olduğu konusunda *bilgi toplama* işlemidir ve bir beyan delilinin elde edilme şeklini ifade etmektedir¹⁷. Teşhis, mağdur veya tanığın bilgisine başvuru olan kişi sıfatıyla beyanın özel bir alınma şeklidir denilebilir¹⁸.

---

¹⁶ Teşhis işlemi, soruşturma aşamasında, şüpheli açısından gözaltı ve ifade alma ile bağlantılı ve beden bütünlüğüne müdahale olanağı dolayısıyla koruma tedbirine yaklaşmaktadır. Ancak, teşhiste bulunan kişi bakımından teşhis işlemi tanık veya mağdurun ifade vermesidir. Bu durum, konunun CMK'da tanıklık ile ilgili bölümde düzenlenmesi, teşhisin icrasının düzenlendiği PYSK'da da tanıklıktan çekinmeyi düzenleyen CMK m.45, 46, 47 ve 48 hükümlerine atıfta bulunulmasından anlaşılabilir. Nitekim, Alman öğretisinde de konu bu merkezde tartışılmaktadır. Görüş için bak. Sevdiren, s.22.

¹⁷ “teşhis, uygulamada özellikle yağma gibi bir kısım suçlarda yaygın biçimde başvuru olan beyana dayalı bir delildir”. YCGK, 29.4.2014-695/220, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 10.9.2025).

¹⁸ Sevdiren, s.22.

Ceza muhakemesinde muhakeme işlemleri maddi yapılarına göre sözlü işlemler, yazılı işlemler ve eylemli işlemler şeklinde tasnif edilmektedir¹⁹.

Sözlü işlemlerde, işlem özü itibarıyla sözlü gerçekleştirilir; bunların tutanağa geçirilmesi, o işlemin yazılı yapıldığı anlamına gelmez²⁰. Tüm işlemler, işlemin varlığını ispat edebilmek için tutanağa geçirilmek zorundadır.

Yazılı işlemlerde, işlemi yapan bir fikri yazıya dökerek yazılı belgeyle bir talepte bulunur. Doğrudan doğruya yazılı yapılan işlemlere, daha çok soruşturma evresinde rastlanır. Çünkü soruşturma evresinde kural, yazılılıktır. İşlemin yazılı olması, onun mutlaka el yazısıyla yazılması anlamına gelmez. Yazılı işlemin hüküm ifade edebilmesi için, işlemdeki fikir unsuruna sahip olan kişinin mutlaka imzasıyla o işlemin kendisine ait olduğunu ortaya koyması gerekir. Yazılı işlemlere örnek olarak savcının iddianamesini, temyiz dilekçesini ve mahkemeye yöneltilen talepleri, örneğin müdahale talebini içeren dilekçeyi gösterebiliriz. Dilekçe şeklindeki yazılı işlemin dosyaya alınması ve hüküm doğurması için yetkili makama verilmiş olması şarttır. *İşlemin ilgili resmi makama verilmiş sayılması için ilgili makam tarafından görülerek dosyaya havale edilmiş olması gerekir*²¹.

Bazı muhakeme işlemleri, vücut hareketiyle gerçekleştirilebilir. Örneğin, bir delilin içeriğini beş duyu organıyla anlama niteliğinde olan keşif, eylemli bir işlemidir. Hâkim veya gecikmesinde tehlike olan hallerde savcı, keşfe konu olan nesneyi veya olguyu beş duyusuyla keşfetmeye çalışmakta; örneğin, uyuşturucuyu koklamakta, keşfe konu olan tabancayı veya kaza mahallinde suçtan geriye kalan izleri ve onların bulunduğu yeri görmektedir. Arama işleminde de eylem vardır. Eylemli işlemler yapılır yapılmaz, sözlü işlemlerde olduğu gibi, tutanağa geçirilir²².

---

¹⁹ Ceza muhakemesinde muhakeme işlemlerinin maddi yapılarına göre tasnifi hakkında bak. Centel/Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (2025), 768-770, Muhakeme işlemlerinin çeşitli bakımlardan sınıflandırılmaları hakkında ayrıca bak. Tosun, Öztekin, *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Cilt I, Genel Kısım, İstanbul 1984, s.650-670.

²⁰ Centel/Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (2025), s.768.

²¹ Centel/Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (2025), s.768.

²² Centel/Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (2025), s.770.

Sözlü ve eylemli işlemlerin kalıcılığının sağlanabilmesi ve başka işlemlere dayanak yapılabilmesi için tutanağa bağlanmaları gereklidir. Soruşturma evresinde soruşturma işlemlerinin belgelendirilmesi zorunludur. Soruşturma ancak bu sayede güvenli bir şekilde derinleştirilebilir. Soruşturma evresinde yapılan işlemlerin tutanağa bağlanması başlıklı CMK m.169/1’de, şüphelinin ifadesinin alınması veya sorgusu, tanık ve bilirkişinin dinlenmesi veya bir keşif ve muayene sırasında Cumhuriyet savcısı veya sulh ceza hâkiminin yanında bir zabıt kâtabinin bulunacağı, acele hâllerde, yemin vermek koşuluyla, başka bir kimse, yazman olarak görevlendirilebileceği ifade edilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında her soruşturma işleminin tutanağa bağlanacağı ve tutanağı imzalayacak kişiler ile tutanakta yer alması gereken bilgiler gösterilmiştir. Adli görev ve yetkiler başlıklı PVK ek m.6/2’de, polisin, bir suça ilişkin olarak kendisine yapılan sözlü ihbar ve şikâyetleri ve görevi sırasında öğrendiği suça ilişkin bilgileri yazılı hale getirmesi hüküm altına alınmıştır. Teşhis işleminin tutanağa bağlanacağı da ayrıca düzenlenmiştir (PYSK ek m.6/17).

Teşhis işleminde, kural olarak şüphelinin kendisine benzer kişiler arasına konularak, mağdur veya görgü tanığına gösterilmesi ve failin hangi kişi olduğunun sorulması ve tanık veya mağdurun bu soruya cevap vermesi söz konusudur. İşlem maddi yapısı itibarıyla teşhiste bulunan kişi bakımından sözlü, şüpheli bakımından eylemsel bir işlemdir. Bu işlemin tutanağa bağlanmış olması bu işlemin sözlü bir işlem ve dolayısıyla beyan delilinin söz konusu olduğu gerçeğini değiştirmeyecektir.

Ceza muhakemesi hukuku öğretisinde olayı temsil eden, olayı yansıtan araçlar olarak tarif edilen deliller, bir tasnife göre beyan, belge ve belirti delili olarak tasnif edilmektedir²³. Tanık ve/veya mağdurun yaptığı teşhis işlemi, tanık veya mağdurun beyanını tamamlayan bir işlemidir. Diğer bir ifadeyle, teşhis işlemi, tanık ve/veya mağdur sıfatıyla Cumhuriyet savcısı tarafından dinlenecek olan kişilerin kolluk tarafından özel bir dinlenme şeklidir. Teşhis işlemi ile bir beyan delilinin soruşturma

²³ Centel/Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (2025), s.266; Kunter, kno.342-358; Tosun, s.739; Öztürk, Bahri/Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/Gezer, Özge Sırma/Saygılar Kırat, Yasemin F./Alan Akcan, Esra/Özaydın, Özdem/Erden Tütüncü, Efser/Altınok Villemin, Derya/Tok, Mehmet Can, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara 2019, s.296 vd.; Şahin, Cumhur/Göktürk, Neslihan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 16.Bası, Ankara 2025, s.399.

evresinde kolluk tarafından dinlenmesi ve tutanağa bağlanması söz konusudur.

Soruşturma evresinde PYSK ek m.6'da gösterilen usule göre yapılan teşhis işleminin belgesi niteliğinde olan teşhis tutanakları, suçun unsurlarını veya suça işaret eden yan olayları temsil eden bir belge delili değildir. Teşhis işleminde delil olan şey, olay tanığının veya mağdurun yani teşhis işlemini yapan kişinin, teşhis edilecek kişinin fail olup olmadığına dair yapmış olduğu açıklamalardır. Tekrar belirtelim ki, teşhiste aslında bir beyanın alınması ve tutanağa kaydedilmesi söz konusudur. Teşhis işlemi bir beyan delilinin elde edilme şeklidir.

Teşhiste bulunanın açıklamalarını tanık ve/veya mağdur beyanına, teşhis tutanaklarının ise tanık ve/veya mağdur dinleme tutanaklarına karşılık geldiği düşünülebilir. Ancak belirtelim ki, teşhis işlemi kolluk tarafından yapılmaktadır ve kolluğun yeminle tanık dinleme yetkisi bulunmamaktadır. Yeminle tanık dinleme yetkisi sadece Cumhuriyet savcısına aittir (CMK m.54/2). Teşhis işleminde kolluğun, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı tarafından, kovuşturma evresinde mahkemesince yeminle ve tanık sıfatıyla veya tanıklara ilişkin hükümlere göre dinlenecek bir kişinin yeminsiz olarak dinlenmesi daha doğru bir ifade ile kolluğun *bilgi toplama* işlemi yapması ve bu işlemin tutanakları söz konusudur. Teşhiste bulunan kişi ise adı ne olursa olsun delil kaynağıdır ve onun tutanağa geçirilen beyanı delil niteliğindedir.

Soruşturma dosyasında teşhis işlemi yapılırken uygulanan usulü ve potansiyel tanık veya mağdurların kolluk tarafından özel bir usul sonucunda failin kim olduğuna dair yaptıkları açıklamaları içeren teşhis (kimlik konusunda bilgi alma) tutanakları ve Cumhuriyet savcısınca CMK m.43-61 hükümlerine göre alınan tanık ve mağdur beyanlarını içeren tutanakların çoğu zaman birlikte yer alacağı ve Cumhuriyet savcısınca ceza davasının açılması bakımından yeterli şüphe bulunup bulunmadığına dair yapılacak değerlendirmeye esas alınacağı hatırlanmalıdır. Cumhuriyet savcısı da CMK m.43-46 hükümleri gereğince yeminle tanık veya yeminsiz mağduru dinlerken failin eşkalini sorabilir. Böylece teşhis işlemi esnasında yapılan eşkal tanımıyla kendi önünde yapılan eşkal tanımını karşılaştırarak failin kimliği konusunda daha sağlıklı bir değerlendirme yapılması sağlanmış olur. Ayrıca kolluk önünde yapılan teşhis işlemindeki beyanların güvenilirliği tartışılabilir ve lekelenmeme hakkı korunabilir.

III. KOVUŞTURMANIN DURUŞMA DEVRESİNDE TEŞHİS İŞLEMİNİN YERİ VE HUKUKİ DAYANAĞI

A. Duruşma Devresinin Yürüyüşü ve Delillerin Doğrudan Doğrualığı

Teşhis işlemi, kolluğun, tanık dinleme usulüyle dinlenecek olan kişilerin olayın öznesi olduğu iddia edilen kişinin yani failin kim olduğuna dair beyanlarının alınarak kayda geçirilmesi olduğundan tanıkların dinlenmesini tamamlayan bir işlemdir. Bu nedenle bu tespiti paralel olarak teşhis tutanaklarının da kovuşturma evresindeki fonksiyonunun, tanık dinleme tutanaklarının kovuşturma evresindeki fonksiyonuna paralel olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Soruşturma evresinde teşhiste bulunan kişiler, kovuşturma evresinde duruşmada mahkeme huzurunda tanık sıfatıyla yeminli veya mağdur sıfatıyla yeminsiz olarak ancak tanıklara ilişkin hükümlere göre dinlenecek olan kişilerdir. Teşhis işlemi ile tanık dinleme işlemi arasındaki bu sıkı bağlantı nedeniyle, duruşmanın doğrudan doğrualığı ilkesi ile kısaca duruşmada tanık ve mağdurun dinlenme usulünü ve soruşturma evresindeki tanık dinleme tutanaklarının duruşma evresindeki fonksiyonunu hatırlamakta fayda bulunmaktadır.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nda duruşmanın açılması ve delillerin ikamesi usulü açıklanmıştır. Duruşmanın akışı sıkı sıkıya şekil kuralına bağlıdır. Duruşmanın başlaması başlığını taşıyan Ceza Muhakemesi Kanunu m.191'e göre, önce, ağır ceza mahkemesinde duruşmayı idare etme görevi olan mahkeme başkanı veya asliye ceza mahkemesinde hâkim, sanığın ve müdafinin hazır bulunup bulunmadığı, çağrılmış tanık ve bilirkişilerin gelip gelmediklerini saptar. Akabinde kural olarak mahkeme başkanı veya hâkim, duruşmanın başladığını, iddianamenin kabulü kararını okuyarak açıklar. Daha sonra yoklama için duruşma salonuna alınmış olan tanıklar duruşma salonundan dışarı çıkartılır. Tanıkların dışarı çıkmasından sonra, duruşmaya gelmiş veya getirilmiş olan sanığın açık kimliği kişisel ve ekonomik durumu hakkında kendisinden bilgi alır ve bu işlemi müteakiben sırasıyla iddianame veya iddianame yerine geçen belgede yer alan suçlamanın dayanağını oluşturan eylemler ve deliller ile suçlamanın hukuki nitelendirmesi sanığa anlatır ve sanığa, yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanunî hakkı olduğu ve CMK m.147'deki hakları belirtilir. Sanık

açıklamada bulunmaya hazır olduğunu bildirdiğinde usulüne göre sorgusu yapılır.

Ceza Muhakemesi Kanunu m.206/1'e göre sanığın sorguya çekilmesinden sonra yukarıda öğretide beyan, belge, belirti olarak tasnif edildiğini ifade ettiğimiz delillerin ortaya konulmasına başlanır. Ancak, sanığın tebligata rağmen mazeretsiz olarak gelmemesi sebebiyle sorgusunun yapılamamış olması, delillerin ortaya konulmasına engel olmaz. Ortaya konulan deliller, sonradan gelen sanığa bildirilir.

Soruşturma evresinde toplanıp, Cumhuriyet savcısı tarafından değerlendirmeye tâbi tutulan *beyan, belge ve belirti delillerinin* kovuşturma evresinde bu sefer hükmü verecek olan mahkeme hâkimi ve/veya üyeleri önünde ikame edilerek iddia ve savunmanın tartışmasına açılması gerekmektedir. *Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir.* Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir (CMK m.217/1).

Beyan delillerinden en önemlisi şüpheli sanık beyanı ve tanık ve/veya mağdur beyanıdır. Soruşturma evresinde kolluk tarafından yaptırılan teşhis işleminde bulunan ve Cumhuriyet savcısı tarafından tanık sıfatıyla yeminle dinlenen ve/veya yeminsiz ancak tanıklara ilişkin hükümlere göre dinlenen mağdurlar, yani beyan delilinin taşıyıcıları duruşmaya davet edilmiş olup duruşmada ilk ikame edilecek ve beyanları iddia ve özellikle savunmanın tartışmasına açılacak olan kişilerdir.

Tanığın ve/veya mağdurun soruşturma evresindeki beyanını içeren tutanaklar, kovuşturma evresinde doğrudan doğruya okunup tartışmaya açılacak ve dolayısıyla hükme esas alınabilecek belge delili niteliğinde değildir. Kanun'da, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı tarafından dinlenen tanık ve/veya mağdurların beyanlarını içeren tanık dinleme tutanaklarının kovuşturma evresinde duruşmada hangi koşullarda okunacağı gösterilmiştir. CMK m.212'ye göre, "*Tanık, bir hususu hatırlayamadığını söylese önceki ifadesini içeren tutanağın ilgili kısmı okunarak hatırlamasına yardım edilir. /Tanığın duruşmadaki ifadesiyle önceki ifadesi arasında çelişki bulunduğu anda, evvelce alınmış ifadesi okunarak çelişkinin giderilmesine çalışılır*". Çelişki halinde mahkeme nazarında beyanların güvenilirliği zedelenmiş demektir. Ceza Muhakemesi Kanunu m.58/1'e göre, "*Tanığa, ... gerekirse tanıklığına ne dereceye kadar güvenilebileceği hakkında hâkimi aydınlatacak durumlara, dair sorular yöneltilir*". Tutanağın okunarak çelişkinin nereden kaynaklandığı bulunarak beyanın güvenilirliğinin test edilmesi gerekmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanunu m.211'e göre, tanık ölmüş veya akıl hastalığına tutulmuşsa veya tanığın duruşmada hazır bulunması hastalık, malullük veya giderilmesi olanağı bulunmayan başka bir nedenle belli olmayan bir süre için olanaklı değilse, bu kişinin dinlenmesi yerine daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanaklar ile kendilerinin yazmış olduğu belgeler okunabilir. Ancak duruşmada okunamayacak belgeler başlıklı CMK m.210'a göre, "Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez. /Tanıklıktan çekinebilecek olan kişi, duruşmada tanıklıktan çekindiğinde, önceki ifadesine ilişkin tutanak okunamaz". Tanığın dinlenmesinin mümkün olmadığı yasayla gösterilen hallerde dahi, tanık dinleme tutanakları dinleme yerine geçememekte ve mahkumiyet kararının dayanağı yapılamamaktadır. Ancak bu tutanaklar başka deliller varsa o delillerin güvenilirliğini destekleyen birer araç olmaktadır. Kural olarak soruşturma evresinde yapılan tanık dinleme işleminin ispat aracı olan tanık dinleme tutanaklarının, duruşmada dinlenmesi gereken beyan delilinin yerine geçmesi söz konusu değildir. Tüm bu hükümler, duruşma devresinde delil olarak hükme esas alınacak olan delilin duruşmadaki beyan delili olduğunu ve soruşturma evresinde tutulan tanık ve mağdur dinleme tutanaklarının, mahkeme huzurunda alınan beyan delillerinin güvenilirliğini test etme aracından ibaret olduğunu ortaya koymaktadır. Aksi yönde bir yaklaşımı delillerin doğrudan doğruyalığı ilkesi ile bağdaştırmak zor olacaktır.

Hâkimin, istisnai haller hariç kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve önünde tartışılmış delilleri vicdani kanaatiyle serbestçe takdir etmesi ve hükmünü bu tür delillere dayandırabilmesi ceza muhakemesinin bel kemiğini teşkil eden doğrudan doğruyalık ilkesi olarak adlandırılmaktadır. Bu ilke öğretinin yarattığı bir ilke olmayıp kanun koyucunun CMK m.217/1'de açıkça ortaya koyduğu bir ilkedir. Sonuç olarak "doğrudan doğruyalık, hüküm verecek olan mahkeme üyelerinin, duruşmada sanık, tanık ve olayın diğer tüm delilleriyle bire bir karşı karşıya gelmelerini, onlarla doğrudan temas etmelerini ve delil ikamesinin başka hâkime bırakılmamasını ifade eder. Bu demektir ki, hükmü verecek olan hâkim beyan delilini dinleyecek, belge delilini okuyacak ve belirti delilini ise beş duyu organıyla algılayacaktır. Araya bir vasıta girdiği takdirde, hâkimin edineceği kanaat doğrudan değil,

dolaylı olacaktır. Bu ilke, delillerle ilgili olduğu için *delillerin doğrudan doğrualığı veya vasıtasızlığı* olarak da adlandırılmaktadır²⁴. Doğrudan doğrualık ilkesi delillerin tartışmaya açılması yani delillere ilişkin olarak hâkimin önünde dinlenme hakkı ile yakından alakalı bir husustur ve bu hak adil yargılamanın en önemli alt unsurlarındandır. Özellikle savunmanın duruşmada kararı verecek olan hâkimin önünde delilleri tartışma fırsatı elde edip etmediği adil yargılanma hakkını da önemli ölçüde etkilemektedir.

Anayasa Mahkemesi, hâkim değişikliği halinde dahi önceki hâkim tarafından dinlenen tanığa ait tanık dinleme tutanaklarının yeni hâkim tarafından okunup değerlendirilmesinin belirli koşullar altında delillerin doğrudan doğrualığını ve dolayısıyla adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini kabul etmektedir²⁵. O halde, soruşturma evresinde kolluk

---

²⁴ Centel/Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (2025), s.805.

²⁵ “62. Heyet değişikliği durumunda davada görev alan yeni hâkimler, önceki celselerde toplanan delilleri ve davada ileri sürülen argümanları/görüşleri tam olarak anlayabilmek için yargılama sırasında daha önce yapılan bu işlemlerle ilgili tutanakları okuyup/inceleylebilir. Yapılan bu işlem tutanağa kaydedebilir. Bu nedenle bazı durumlarda duruşmanın önceki celselerinde dinlenen tanıkların beyanlarının kaydedildiği tutanakların okunması/incelenmesi sonucunda bunlar hakkında bir değerlendirme yapılması da telafi edici bir güvence olarak değerlendirilebilir. Aşağıda sayılan hâllerde hâkim ya da mahkeme kompozisyonunda yaşanan değişiklik sonrası tanığın tekrar dinlenmeyerek beyanlarının tutanaktan okunması -somut olayın özel koşullarında- doğrudan doğrualık ilkesine yönelik eksiklikleri telafi edebilir: i. İnandırıcılık sorunu taşımayan veya karmaşık nitelikte olmayan teknik meselelerle ilgili uyuşmazlıkların söz konusu olduğu, ii. Tanık beyanının sanığın hukuki durumuna *önemli ölçüde etkide bulunmadığı*, diğer bir ifadeyle tanık beyanının önem derecesi itibarıyla tanığın yeniden dinlenmesini gerekli kılmadığı, iii. Mahkûmiyetin üst/yüksek yargılama aşamasında sübut konusu sorgulanmaksızın teknik nedenlerle bozulduğu ve bu nedenle bozma sonrası yargılamada *tanık beyanlarının tartışmalı olmaktan çıktığı*, iv. Tanık beyanı üzerinde taraflar arasında *bir tartışmanın bulunmadığı* (tarafların tanık beyanlarına itiraz etmediği), v. Toplu mahkemelerde tanıkları dinleyen hâkimlerin çoğunluğunun nihai kararı veren heyette

bulunduğu/değişmediği, vi. Tanıkların yeniden dinlenilmesini imkânsız hâle getiren (tanığın ölümü, bitkisel hayata girmesi, bulunduğu yerin tüm çabalara rağmen öğrenilememesi vb. gibi) ya da aşırı derecede zorlaştıran (tanığın akıl hastalığına tutulması veya adli yardım anlaşması bulunmayan bir ülkede bulunup ne zaman yurda döneceğinin bilinmemesi gibi) koşulların bulunduğu, vii. *Tanığın güvenilirliğinin tartışma konusu olmadığı, örneğin tanık beyanının hâkimin/mahkemenin doğrudan temas ettiği diğer birçok doğrulayıcı delille de desteklendiği durumlar.* /63. Ancak bazıları yukarıda anılan ve sınırlı sayıda olmayan bu gibi hâllerde uyumsuzluk konusu suç için öngörülen cezanın ağırlığı ve türüne göre delillerin hâkim/heyet değişikliği sonrasında da sözlü olarak sunulmasını gerektirmeyecek ölçüde açık olması ve yargılama sürecinde usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında savunmaya fırsatlar tanınması gibi hususlara dikkat edilmesi gerekir (sözlü yargılama hakkıyla ilgili benzer değerlendirmeler için bak. AYM, E.2020/79, K.2023/113, 22/06/2023, § 128). Bu nedenle duruşma tutanakları tanık beyanlarının tam ve doğru şekilde anlaşılmasına imkân vermelidir. Nihai kararı verecek hâkimin/mahkemenin önceden dinlenen tanığın beyanının güvenilirliğinden şüphe etmesi veya nihai karar için kendi izleniminin gerekli olduğunu değerlendirmesi hâlinde söz konusu tanığın yeniden dinlenmesinin her zaman mümkün olduğunun altı çizilmelidir. /64. Yukarıda izah edilen istisnai hâller haricinde, davanın sonucu için tek veya belirleyici ölçüde önemli olan tanıkların yeniden dinlenmesi yerine beyanlarının tutanaktan okunulmasıyla yetinilmesi ise doğrudan doğruluk ilkesine aykırılık teşkil edebilir. Bu durumda davada görev alacak yeni hâkimlerin öncesinde dinlenen tanıkları yeniden dinlemesi gerekir. Ancak bazı durumlarda (özellikle savunmaya, yargılamanın önceki aşamalarında iddia tanıklarının sorgulama fırsatı verilmiş ise) savunmadan davaya bakacak yeni hâkimlerin tutanaklar üzerinden tanık beyanlarını değerlendirmelerinin bu beyanların tam ve doğru şekilde anlaşılmasını veya *güvenilirliklerini hangi açılardan engelleyeceğini açıklaması istenebilir. Savunmanın bu konuda çaba göstermemesi - somut olayın özel koşullarında- doğrudan doğruluk ilkesinin ihlal edilip edilmediğinin değerlendirilmesinde hesaba katılacak bir unsur olarak gözetilebilir.* /65. Nitekim Anayasa Mahkemesi de beyanları tek veya belirleyici delil niteliğinde olmayan tanığın karar veren heyet

tarafından yapılan ve bir dinlemenin tutanağı niteliğinde olan tutanakların, bir beyan delilinin yerine geçmesi, hükme doğrudan veya dolaylı olarak esas alınması veya bağımsız bir delil olduğu izlenimini yaratan bir formülasyonla hükümde yer alması tartışılması gereken önemli bir sorun olarak karşımızda durmaktadır.

B. Kovuşturma Evresinde Teşhis İşlemi ve Yasal Dayanağı

Ceza Muhakemesi Kanunu'nda, kovuşturma evresine özgü, failin kimliğinin tespitine yönelik canlı veya fotoğraf üzerinden bir teşhis işlemi açıkça tanımlanmamıştır.

Ceza Muhakemesi Kanunu m.59'a göre, "tanık, dinlenmeden önce hakkında tanıklık yapacağı olayla ilgili olarak mahkeme başkanı

önünde dinlenilmemesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğine ilişkin başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulunduğu kararında, tanığın beyanının alınmasından sonra başvuru ve müdafinin tanığa soru sorabilme fırsatı bulunduğunu, beyanlara karşı itirazlarını dile getirebildiklerini de ayrıca vurgulamıştır (*Yusuf Deniz Dilsizoğlu ve Aral Ali Ersin*, §§ 45-50). /71. Savunmanın -davaya bakacak üç hâkimden oluşan Mahkeme Heyetinin başkanı ve bir üyesinin değiştiği gözetildiğinde- yeni hâkimlerin tutanaklar üzerinden tanık beyanlarını değerlendirmelerinin bu beyanların tam ve doğru şekilde anlaşılmasını veya güvenilirliğini ne şekilde engelleyeceğini ayrıca açıkladığı ve bu konuda çaba gösterdiği de anlaşılmıştır. *Tanık beyanlarının delil değerinin tanıklar bizzat dinlenilmek suretiyle elde edilebilecek gözlem ve tespitlere dayanmasının gerektiği hâllerde savunmanın bu husustaki tutarlı itirazlarının derece mahkemesince veya kanun yolu mercilerince değerlendirilmesi gerekir.* Somut olayda beyanları kararın sonucunda belirleyici rol oynayan ancak hem birey olarak hem de beyanları açısından güvenilirlikleri hususunda birçok itiraz bulunan tanıklar yeniden dinlenilmediği gibi Ceza Dairesince de duruşma açılarak ya da bu konuda bozma kararı verilerek söz konusu eksiklik telafi edilmemiştir. /72. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir", AyMK, 15.2.2024, Başvuru No.2020/23093, RG 15.11.2024 No.32723.

veya hâkim tarafından, kendisine bilgi verilir; *hazır olan sanık, tanığa gösterilir*. Sanık hazır değilse kimliği açıklanır. Tanıktan, tanıklık söz konusu hükümdeki “*hazır olan sanık, tanığa gösterilir*” şeklindeki ifade ilk bakışta duruşmada yapılacak teşhisin dayanağı olarak görülebilir. Ancak bu hükümdeki “gösterilir” ibaresi, tanığa hakkında tanıklık yapacağı olayın yanı sıra duruşma salonunda bulunan sanığın şahsı hakkında bilgi verilmesini ifade etmektedir. Olay anlatılırken olayın sanığın duruşma salonunda bulunan kişi olduğu belirtilir. Aslında burada bir gösterme değil, duruşma salonunda bulunan sanığın şahsı hakkında açıklama yapma söz konusudur²⁶. Bu hüküm, tanığın tanıklık yapacağı olay ve duruşmada hazır olan sanık hakkında bilgilendirilmesi gereğini ifade etmektedir. Böylece tanık, sanığı şahıs olarak görmüş ve kimin hakkında tanıklık yapacağını öğrenmiş olur. Tanığa, duruşma salonunda bulunan ve sanık sıfatı verilen bu şahsı tanıyıp tanımadığının sorulması ile de, tanığın tanıklıktan çekinme hakkını daha sağlıklı bir şekilde kullanmasına ve tanığın tanıklığının güvenilirliğinin hâkim tarafından daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlanmış olur²⁷. CMK m.59 hükmü, soruşturma evresindeki gibi sanığın dinlenen kişiye gösterilmesi ve sanığın olayın faili olup olmadığı sorma işleminin dayanağı değildir.

Kovuşturma aşamasında teşhisi açıklayan hüküm CMK m.52’de düzenlenmiş olan yüzleştirme hükmü olarak düşünülebilir. Yüzleştirme, arada bir engel olmadan tanıkla sanığın veya tanıkların²⁸ yüz yüze gelmesini ve beyanları arasındaki çelişkilerin giderilmeye çalışılmasını

²⁶ Bak. Alman CMK m.69/I “Tanığa, ifade vereceği konu hakkında bildikleri, yargılama konusuyla bağlantılı şekilde anlatılır. Tanığa kovuşturmanın konusu ve şüpheli varsa kimliği, dinlemeye başlamadan açıklanır”.

²⁷ Kovuşturma evresinde, duruşmada teşhis işlemi hakkında bak. Zafer, Hamide, “Ceza Muhakemesinde Duruşmada Teşhis”, F.Yenisey/U.Sieber, Criminal Law in the Global Risk Society, s.419-429.

²⁸ Tanık beyanları arasında çelişki bulunması halinde yüzleştirme yapılmaması bozma nedenidir. “Tanıklar M. ile H.nın anlatımları arasındaki çelişkinin yüzleştirilerek giderilmesi, giderilemediği takdirde yöntemince tartışılıp irdelenerek hangi anlatımın hangi nedenlerle üstün tutulduğu açıklanıp, sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik soruşturma ve yetersiz gerekçeyle hüküm kurulması, nedeniyle hükmün bozulmasına karar verildi”. Y4.CD, 30.9.1998-7667/8450 www.kazanci.com.tr, (Erişim Tarihi: 10.9.2025).

ifade eder²⁹. Görüldüğü üzere yüzleştirme, tanıklıkla yakından ilgili olup, onu tamamlayan bir muhakeme işlemidir.

Yüzleştirme, olaya ilişkin tanık ile sanık veya tanık anlatımlarının karşılaştırılması ve farklı anlatımlar³⁰ arasındaki çelişkinin giderilmeye çalışılması şeklinde olabileceği gibi sanıkla tanık arasında, kimliğin belirlenmesine ilişkin de olabilir. Kimliğin belirlenmesine ilişkin yüzleştirme ile tanığın failin şahsına ilişkin olarak yaptığı açıklamalarla sanığın olay mahallinde bulunmadığı ve dolayısıyla olayın faili olmadığına dair ifadesi arasındaki çelişki giderilmeye çalışılmış olur. CMK m.52/2'ye göre, olaya ilişkin olan yüzleştirme, kural olarak kovuşturma evresi işlemidir³¹. Ancak kimliğin belirlenmesine ilişkin yüzleştirme her iki evrenin de işlemi niteliğindedir. CMK m.52/2'de, soruşturma evresinde tanıkların birbirleriyle veya şüpheli ile yüzleştirilmesi şu hallerde mümkün kılınmıştır: Kovuşturma evresinde yüzleştirme yapıldığı takdirde gecikilecek ve muhakemenin sonuçlanması bakımından tehlike doğacak olması veya kimliğin belirlenmesi bakımından gerekli olması. Bu hükme göre, olaya ilişkin yüzleştirme kovuşturma evresi işlemidir ve ancak gecikmede tehlike halinde soruşturma evresinde de yapılabilir. Buna karşılık kimliğin belirlenmesi amacıyla yapılan yüzleştirme, hem soruşturma hem de kovuşturma evresi işlemidir. Soruşturma evresinde kimliğin belirlenmesi için yüzleştirme yapılabilmesi herhangi bir koşula bağlanmamıştır. Kimliğin belirlenmesine ilişkin bir halin varlığı yeterlidir. Ancak PVSK ek m.6'da soruşturma evresinde teşhis işleminin usulünün açıkça düzenlenmiş

²⁹ Bu yöntemin kovuşturma evresinde duruşmayı uzattığı ve tanıkları bezdirdiği; bu nedenle aykırılıkların yüzleştirme yapılmadan giderilmesine imkan olduğu ve beyanlardan birini seçebildiği hallerde hâkimin ortada aykırılık görmemesi gerektiği hakkında bak. Kunter, Nurullah/Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, II. Kitap, Hüküm Verme Görevi ve Ceza Muhakemesinin Yapısı, İstanbul Nisan 2010, s.31.

³⁰ “Öte yandan uygulamada bazen mağdur veya tanık ile şüphelinin yüz yüze getirilerek karşılıklı beyanlarının alınması şeklinde, dolayısıyla yüzleştirme tarzında icra edilen işlemlere de teşhis denilmektedir. Böyle bir durumda şüphelinin beyanı alındığı için artık sadece bir teşhis işlemi söz konusu olmayıp aynı zamanda şüphelinin aktif olarak katıldığı ifade alma işlemi gerçekleştirildiğinden bu durumda müdafinin katılımı zorunludur”. YCGK, 15.4.2008-6-71/85, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10.9.2025).

³¹ Tosun, s.784.

olması nedeniyle bu özel düzenleme nedeniyle artık soruşturma evresinde teşhis işleminin dayanağını CMK m.52/2’de aramak gereksizdir. Ancak CMK m.52/2’deki kimliğin tespitine ilişkin yüzleştirme işlemi duruşma devresinde teşhis işleminin hukuki dayanağı olarak kabul edilmeye uygundur. Sanık sorgusunda kendisinin fail olmadığını ifade ettiğinde, tanık ve/veya mağdur dinlenirken duruşma salonunda gördüğü kişinin olayın faili olduğunu söylediğinde yüzleşme gerçekleşmiş olur ve hâkim bu çelişkiyi gidermeye çalışacak ve aşağıda da belirtileceği üzere soruşturma evresindeki teşhis tutanaklarını tanık ve/veya mağdurun duruşmadaki beyanlarını değerlendirme aracı olarak kullanabilecektir.

Hiçbir özel yasal dayanak bulunmasa dahi kovuşturma evresinde tanıklara ve/veya mağdura tanıklığı çerçevesinde önce sanığın fiziksel özelliklerini ve daha sonra duruşmadaki sanığın gösterilerek bu kişinin fail olup olmadığını sorularak cevabının alınması³² veya CMK m.206/1 gereğince sanık duruşmaya gelmemiş ve tanık ve/veya mağdurların dinlenmesine geçilmiş ise bu halde de yine tanık ve/veya mağdurun önce sanığın fiziksel özelliklerinin ve daha sonra fotoğrafının gösterilmesi ve bu kişinin fail olup olmadığını sorularak cevabının alınması mümkündür³³. İlk işlem olarak failin kişisel özelliklerinin açıklattırılması daha sonra canlı veya fotoğraf üzerinden teşhis işlemi yapılması, canlı veya fotoğraf üzerinden tanıma işleminin güvenilirliğini güçlendirmeye yönelik olacaktır.

---

³² “...kovuşturma aşamasında herhangi bir teşhis işleminin yaptırılmadığının anlaşılması karşısında; sanığın duruşmada hazır bulundurulup tanık ...'na gösterilerek; ...teşhis işleminin yaptırılarak, ... sanığın hukuki durumunun tayin ve takdirinin gerektiği gözetilmeden eksik araştırmayla yazılı şekilde karar verilmesi,..”, Y22.CD, 22.6.2016-16149/10908, <https://karararama.yargitay.gov.tr>

³³ “...kovuşturma aşamasında herhangi bir teşhis işleminin yaptırılmadığının anlaşılması karşısında; sanığın duruşmada hazır bulundurulup tanık ...'na gösterilerek; olanaklı değil ise teşhise elverişli resimleri temin edilerek bunlar üzerinden teşhis işleminin yaptırılarak, denetime olanak sağlamak amacı ile kollukta sanığa ait resimler getirilerek teşhise elverişli olup olmadığı hususunda değerlendirme yapmak sureti ile sanığın hukuki durumunun tayin ve takdirinin gerektiği gözetilmeden eksik araştırmayla ...karar verilmesi”, Y22.CD, 22.6.2016-16149/10908, <https://karararama.yargitay.gov.tr>.

Sonuç olarak, gerek soruşturma gerekse kovuşturma evresinde tanık ve/veya mağdurun beyanları delil, bu kişilerin kendileri delil kaynağı ve bu kişilerin beyanlarını içeren tutanaklar ise tanık dinleme işlemini belgeleyen ve bu işlemin usulüne uygun yapıp yapılmadığının ispatında önem arz eden belgelerdir. Aynı şekilde, teşhis işlemi de, kolluk tarafından soruşturma evresinde gerçekleştirilen tanık ve/veya mağdur sıfatıyla soruşturma ve kovuşturma evresinde dinlenecek olan kişilerin, teşhiste bulunan sıfatıyla özel bir usulle dinlenmesi, diğer bir ifadeyle bu kişilerin failin kim olduğu konusunda bilgisine başvurulması işlemidir. Bu işlemde teşhis yapan kişi delil kaynağı, bu kişilerin beyanları delil ve teşhis tutanağı ise teşhis yapan kişinin beyanlarının ve işlemin usulüne uygun yapıp yapılmadığının ispat aracı belgedir.

C. Soruşturma Evresinde Hazırlanan Teşhis Tutanaklarının İçeriği İle Duruşmadaki Tanık Ve/Veya Mağdur Beyanlarının Çelişmesi

Teşhis işleminin soruşturma evresinde, kolluk tarafından gözaltı biriminde, tanık ve/veya mağdur sıfatıyla Cumhuriyet savcısı tarafından dinlenecek olan kişilerden failin kim olduğu ile ilgili bilgi alma işlemi, teşhis tutanaklarının ise “bilgi alma tutanağı” niteliğinde olduğu, bu bilgi alma/teşhis tutanağının kovuşturma evresindeki fonksiyonunun tanık dinleme tutanaklarında olduğu gibi tanımlanmadığı, esas itibariyle teşhis işleminin de tanık ve/veya mağdur dinleme işleminin de bir beyan delilinin elde edilme işlemi olduğu hatırlanmalıdır.

Soruşturma evresinde yapılan ve bilgi toplama tutanağı niteliğinde olan teşhis tutanaklarının içeriğinin, kovuşturma evresinde duruşmada açıklamada bulunan tanık ve/veya mağdur beyanları ile çelişmesi halinde bu bilgi toplama (teşhis) tutanaklarının nasıl bir fonksiyona sahip olacağı, tanık dinleme tutanaklarında olduğu gibi açıkça düzenlenmemiştir. Tanık dinleme tutanaklarının kovuşturma evresindeki fonksiyonuna ilişkin hükümler, teşhis tutanaklarının da kovuşturma evresindeki fonksiyonuna ışık tutacak niteliktedir. Ancak bu değerlendirmede de tanık dinleme tutanaklarının kovuşturma evresinde okunmasında bir savcılık işleminin tutanağının duruşmada okunduğu, oysa teşhis işleminin ve tutanaklarının bir savcılık işlemi değil kolluk işlemi olduğu ve bu işlemde şüpheli müdafinin hazır bulundurulmadığı hatırlanmalıdır.

-Teşhiste bulunan kişinin, teşhis işleminde failin kim olduğuna dair yaptığı ve tutanağa geçirilen açıklamaları ile duruşmadaki tanık

ve/veya mağdur sıfatıyla failin kim olduğuna dair beyanları uyduğunda, hâkim tanık ve/veya mağdurun olayın failinin kim olduğuna dair açıklamalarını güvenilir bulacaktır. Bu halde hükme esas alınan ve hükümde zikredilecek olan delil, teşhis tutanakları değil hâkim önünde yapılan ve tartışmaya açılan beyanlar olacaktır. Bu halde teşhis tutanaklarının kovuşturmada okunması ve hükme dayanak gösterilmesi de gerekli değildir. Teşhis tutanakları ancak CMK m.58/1 gereği beyan delilinin güvenilirliğini destekleyen bir araç olarak hükümde yerini alabilecektir. Hükümde, teşhis tutanakları ile aynı yönde olan tanık ve/veya mağdur beyanlarının güvenilir bulunarak hükme esas alınan delil olarak gösterilmesi yeterlidir. Hükümde, teşhis işlemine, teşhis tutanaklarına ayrı bir delilmiş gibi değinmek delillerin doğrudan doğruya ilkesi ile bağdaşmayacaktır³⁴.

-Dosyada sadece teşhis tutanaklarının bulunduğu ve duruşmada tanık ve/veya mağdur dinlenirken kimliğe ilişkin teşhis niteliğinde yüzleştirme işlemi yapılmasının atlandığı veya tanık ve/veya mağdurun ölmesi nedeniyle duruşmada teşhis niteliğinde yüzleştirme işleminin yapılmadığı hallerde teşhis tutanakları bir soruşturma işleminden öteye gidemeyecek ve hükümde tanık ve/veya mağdur beyanlarındaki bu konuya ilişkin çelişki nedeniyle bu kişilerin beyanlarının güvenilirliğinin

---

³⁴ “Ceza muhakemesi hukukunda serbest delil sistemi geçerli olduğundan teşhis, uygulamada özellikle yağma gibi bir kısım suçlarda yaygın biçimde başvuru *beyana dayalı bir delildir*. Yağma suçlarında eylemin sabit olup olmadığı hususu somut olayda da olduğu gibi, çoğu zaman yalnızca mağdurun anlatımlarından hareket edilerek ulaşılan delillerle belirlenebilmektedir. Bu nedenle mağdur anlatımlarının doğruluğunun, elde edilen diğer deliller de değerlendirilerek her türlü şüpheden uzak bir şekilde ispatı gerekir. Teşhise dayalı olarak sanığın mahkumiyetine karar verilebilmesi için teşhisin her türlü şüpheyi ortadan kaldıracak şekilde gerçekleştirilmesi zorunludur”. YCGK, 29.4.2014-695/220, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 10.9.2025). Teşhise (teşhis tutanaklarına) dayanarak mahkumiyet kararı verilebileceğine ilişkin açıklama yerine teşhis tutanaklarının mağdur beyanlarının güvenilirliğini destekleyebilmesi için teşhis işleminin usulüne uygun olarak yapılması gerekir şeklinde bir tespit daha doğru olacaktır.

test edildiği bir araç olarak dahi zikredilemeyecektir³⁵. Bu halde soruşturma evresinde, teşhis tutanaklarına kaydedilen beyanlar yine bu evrede Cumhuriyet savcısı tarafından CMK m.43-61 hükümlerine göre dinlenen tanık ve/veya mağdur beyanlarını destekleyen ve tamamlayan beyanlar olarak tutuklama koruma tedbirinin kuvvetli şüphe koşulunun ve iddianamenin yeterli şüphe koşulunun değerlendirilmesinde dikkate alınacak ve bu suretle fonksiyonunu tamamlamış olacaktır.

-Duruşmada sanığın yüzüne bakarak onun fail olmadığını söyleyen tanık ve/veya mağdurun bu beyanı ile soruşturma evresinde teşhis eden sıfatıyla yaptığı beyanı uyuşmayabilir. Örneğin tanık ve/veya mağdur, teşhis esnasında sanığı göstererek olayın faili olduğunu söylemişken daha sonra duruşmada kendisine gösterilen kişinin fail olmadığını veya bu konuda emin olmadığını söyleyebilir. Bu halde teşhis tutanakları ile duruşmadaki tanık ve/veya mağdur beyanları arasında çelişki var demektir. Hâkimin bu çelişkinin nerden kaynaklandığını araştırması ve verilen cevaplara göre tanık ve/veya mağdurun beyanlarını değerlendirmesi gerekecektir³⁶. Bu halde de hükme esas alınacak delil

---

³⁵ “27.01.2013 tarihli fotoğraf teşhis tutanağı bulunduğu, tutanağa göre müştekinin sanığı teşhis ettiği, sanık yakalandıktan sonra canlı teşhis yaptırmak amacıyla müştekilere ulaşılamadığı, bu nedenle dosya içerisinde canlı teşhis tutanağının bulunmadığı, kovuşturma aşamasında müşteki dinlenilmeden hüküm kurulduğu için teşhis yaptırılmadığı, müştekinin 25.05.2015 tarihinde müştekinin eşinin ise 15.11.2012 tarihinde vefat ettiği anlaşılma ile sanığın suçu işlediğine ilişkin hükümlülüğüne yeterli hukuka uygun, kuşkudan uzak, kesin, yeterli ve inandırıcı kanıt bulunmadığı gözetilmeden, atılı suçlardan beraati yerine yetersiz gerekçe ile yazılı şekilde karar verilmesi, Bozmayı gerektirmiş”tir, Y17.CD, 24.9.2018, 14348/11062, <https://karararama.yargitay.gov.tr>.

³⁶ “olayda, müştekinin olaydan üç gün sonra tanzim edilen 05.11.2012 tarihli fotoğraf teşhis tutanağı ile sanığı fotoğraftan teşhis ettiği, 27.11.2012 tarihli canlı teşhis tutanağı ile sanığı bu kez canlı olarak teşhis ettiği ve sanık hakkında bu deliller doğrultusunda kamu davası açıldığı ancak 10.05.2013 tarihli *celsede sanık ile yüz yüze gelen müştekinin bu kez olay günü cüzdanını çalan şahsın sanık olmadığını tespit ettiğini*, “polislere de sanığın benzediğini söylediğini ancak polislerin kesin teşhis etmiş gibi yazdıklarını” beyan etmesi karşısında, *müştekinin beyanları arasındaki çelişkinin giderilmesi* ve 27.12.2012 tarihli teşhis tutanağı içeriğinin doğruluğunu, hükme esas alınıp alınamayacağını tespit etmek amacıyla 27.11.2012 tarihli canlı teşhis tutanağını tanzim eden kolluk görevlilerinin

yine mahkeme huzurundaki beyanlar olacak ve hâkim bu beyanı, eğer teşhis tutanakları dışında başkaca deliller varsa bunlarla birlikte değerlendirerek hükmünde kullanacaktır. Eğer hâkim çelişkiyi giderir ve tanık ve/veya mağdurun beyanlarının güvenilir olduğuna veya güvenilmez olduğuna diğer delillerle birlikte karar verirse bu vicdani kanaati doğrultusunda beyanlara göre failin kimliği konusunda karar verir. Eğer hâkim çelişkiyi gideremez ve tanık ve/veya mağdurun beyanlarının gerçeği yansıttığı konusunda şüphe içinde kalırsa bu beyan delillerinin dışındaki delillerle konuya ilişkin kanaat oluşturmak durumunda kalır. Tanık ve/veya mağdurun şüpheli beyanından başka failin kimliğine ilişkin bir delil yoksa şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereğince sanığın olayın faili olmadığına karar verilecektir. Teşhis işlemine veya teşhis tutanaklarına dayanılarak hüküm kurulamayacak, diğer bir ifade ile kanaatin dayanağı teşhis işlemi veya tutanakları olarak zikredilemeyecektir³⁷.

---

tanık sıfatıyla dinlenilmesi, tutanak içeriğinin kendilerinden sorulması ve sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi”, Y17.CD, 10.10.2016-17289/10439, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 15.9.2025).

³⁷ Tosun'un yüzleştirmeye ilişkin açıklamaları ispatın nasıl olması gerektiği konusundaki akıl yürütmeye ışık tutacak niteliktedir. Tosun'a göre, “Yüzleştirmeye gidilebilmesi için açıklamaların birbirinin tersi olması yetmemelidir. Açıklamalar birbirinin tersi olsa da, hâkim bunlardan birini yahut öbürüne seçtiğinde karşıtlık ortadan kalkmış olur. Bu seçimi yapmadığındadır ki, hâkim yüzleştirmeye gitmelidir. Uygulamada Yargıtay açıklamalar arasında karşıtlık bulunduğu karşıt açıklama yapan kişilerin birlikte olarak hâkim tarafından dinlenmesini ve karşıtlığın bu şekilde sona erdirilmesini istemektedir; yani uygulamada karşıtlığın hâkim tarafından görülerek yüzleştirmeye gitmeden onun seçim yapması kabul edilmek istenmemektedir. Kanımızca, bu tutum hâkimin değerlendirme yetkisine karışmaktır. Hâkim şu veya bu delili gözönünde tutup tutmamakta takdir yetkisine sahiptir. /Hâkim karşıt açıklamalardan birini veya ötekini seçecek durumda bulunmadığında, bu kimseleri çağırıp ilkinin söylediğini ikincisine, ikincisinin söylediğini de birincisine anlatıp aykırılığı gidermeye çalışacaktır. Soruşturma yüze karşı olduğu için, yüzleştirmenin soruşturmada yapılması kaidedir. Bundan önce gizlilik ilkesi olduğundan, yüzleştirme ancak istisna olan durumlarda kabul olunmuştur. Bunun sebebi, aşağı yukarı son çarelerden olan bir durumun duruşmaya yani artık kararın verileceği zamana bırakılmasının uygun görülmesidir. /Yüzleştirmeye rağmen yine tanık açıklamaları birbirine ters olursa, bu

-Soruşturma evresindeki teşhis işleminin usulü PVSK ek m.6'da açıkça ortaya koyulmuştur. Belirtelim ki, eğer bu usule uyulmadan bir teşhis işlemi yapılmış ise bu teşhis işlemi ve tutanakları hukuka aykırı olacaktır. Bu halde teşhis tutanakları hukuka aykırı bir işlem tutanağı niteliğinde olduğundan çelişkiyi giderme aracı olarak dahi bir fonksiyona sahip olmayacaktır. Bu durumda duruşmada teşhis tutanakları kullanılarak tanık ve/veya mağdur beyanları arasındaki çelişki giderilmeye çalışılmayacak ve sadece teşhisin usulüne aykırı yapıldığının tespiti yeterli olacaktır. Hükme de sadece bu tespit yansıtılabilecek ve tanık ve/veya mağdur beyanlarının güvenilirliği varsa diğer delillerle veya tanığa yöneltilecek sorularla ve failin fiziksel özelliklerine ilişkin yapacağı açıklamalarla test edilebilecektir. Bu ihtimalde de diğer ihtimallerde olduğu gibi teşhis ve teşhis tutanakları kanaatin dayanağı yapılamayacaktır³⁸.

İşyeri güvenlik kamera kayıtlarının tanık ... ile birlikte incelenmesi ve kayıtlar incelendikten sonra tanığın eşkaldeki şahsın işyerinden çantaları çalan şahıs olduğunu söylemesi ve bu şahsı teşhis ettiğini beyan ettiğine dair tutulan tutanak bir teşhis tutanağı olmadığı gibi yapılan işlem de usulüne uygun bir teşhis işlemi değildir. Bu işlem Cumhuriyet savcısının genel araştırma yetkisi çerçevesinde

---

durumda hâkim tanıkların kişiliklerini de gözönünde bulundurabilecektir. ... /Hâkimin bu durumlara keşif yapmak suretiyle belirtileri de gözönünde tutması mümkündür. Belirtiler tek başlarına çoğu defa kesin bir sonuca götürmezlerse de, öteki delillerle birlikte anlam ifade ederler. Bazı durumlarda birbirinin tersi sözlü açıklamalardan fazla belirtiler gerçeğe götürür". Tosun, s.784-785.

³⁸ "07.07.2011 tarihli teşhis tutanağının incelenmesinde, somut olarak kaç kişi arasından nasıl bir teşhis yaptırıldığı, diğer şahısların kaç kişi olduğu, yaş, boy ve kilo gibi hususlarda benzerlik olup olmadığı açıkça yazılmadığından teşhisin söz konusu *usulüne uygun olarak yapıldığının kabul edilemeyeceğinden hükmü esas alınamayacak olması*, hükümlü ile katılan ...'ın hiç yüz yüze gelmemiş olmaları, hükümlünün üzerine atılı suçlamaları kabul etmemesi, kamera, parmak izi ya da hükümlüyü gören başka bir kimsenin olmamasına rağmen yazılı şekilde mahkûmiyet kararı verilmesi, Kanun'a aykırı olup kanun yararına bozma talebi yerinde görülmüştür". Y2.CD, 5.6.2024-28669/9332, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 10.9.2025).

değerlendirilebilecek bir işlemdir. Bu işlemin tutanağı, ancak duruşmada tanık ve/veya mağdur beyanlarının güvenilirliğini test etmek amacıyla kullanılabilir. Ancak bu halde de delil olan ve hükme esas alınacak olan delil duruşmadaki beyanlardır. Hâkim bu tutanağı tanığa veya mağdura sorarak sanığın kimliği konusundaki beyanın güvenilirliği konusunda bir karar verebilir ve sanığın kimliğine ilişkin beyanı güvenilir bulmayabilir. Eğer diğer delillerle hüküm kurulabiliyorsa diğer delillere hükümde dayanılabilir. Ancak başka delil yoksa veya deliller zayıfsa şüpheden sanık yararlanır ilkesine göre hüküm tesis edilebilir³⁹.

Ceza Muhakemesi Kanunu m.206/1'e göre sanığın sorguya çekilmesinden sonra delillerin ortaya konulmasına başlanır. Ancak, sanığın tebligata rağmen mazeretsiz olarak gelmemesi sebebiyle sorgusunun yapılamamış olması, delillerin ortaya konulmasına engel olmaz. Ortaya konulan deliller, sonradan gelen sanığa bildirilir. Bu halde doğal olarak duruşma salonunda tanık dinleme sürecinde canlı teşhis işlemi yapılamayacaktır. Bu halde tanık ve/veya mağdurun tanık dinleme işlemi kapsamında failin kimliğine ilişkin tanımlamanın ancak teşhis tutanağındaki tanımlama ile çelişki halinde ve bu çelişkiyi gidermek için okunabileceği ve teşhis tutanağının bu kısmının tanığın hâkim önündeki beyanının güvenilirliğini test etmek için kullanılabileceğini hatırlamak gerekir.

---

³⁹ “04.12.2009 tarihli araştırma CD inceleme ve teşhis tutanağına göre, işyeri güvenlik kamera kayıtlarının tanık ... ile birlikte incelendiği ve kayıtlar incelendikten sonra eşkaldeki şahsın işyerinden çantaları çalan şahıs olduğunu ve bu şahsı teşhis ettiğini beyan ettiğini içeren tutanak karşısında; tanığın sanığı canlı gördüğünde tam olarak teşhis edebileceğini söylemesine rağmen sanık ile tanığın bir araya getirilmemiş olması, katılanlardan ...'nın kullanmış olduğunu belirttiği, ... adına kayıtlı telefonun iletişimin tespiti bilgilerinde isimleri geçen şahıslarla ilgili olarak telefonun kendilerinin eline nasıl geçtiği konusunda herhangi bir işlem yapılmamış oluşu, sanığın suçun gerçekleştiği ... İline gidip gitmediği konusundaki çelişkili beyanları, suç işleme konusundaki geçmişi de bir arada değerlendirildiğinde öncelikle yukarıdaki hususlar açıklığa kavuşturularak sonucuna göre hüküm kurulması gerektiğinin gözetilmemiş olması, <https://karararama.yargitay.gov.tr> . (Erişim Tarihi: 10.9.2025).

IV. SONUÇ

Teşhis işlemi, soruşturma evresinde kolluğun belirli bir usulü uygulayarak olayın görgü tanık ve/veya mağdurlarını teşhis yapan sıfatıyla gözaltındaki şüphelinin olayın faili olup olmadığı konusunda dinlemesidir. Teşhis tutanağı ile de bu işlem, soruşturma evresinde suçun işlenip işlenmediği konusunda değerlendirme yapacak olan süjeye veya süjelere aktarılmaktadır. Teşhis işleminde, teşhiste bulunan kişinin açıklamaları beyan delili, teşhis tutanakları ise teşhis işlemin usulünü ve beyan deliliğini sabitleyen ve koruma altına alan bir belge delilidir.

Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin amacı ve ilkelerinin farklı olması nedeniyle soruşturmada yapılan teşhis işleminin ve tutanaklarının fonksiyonu ile bu tutanakların kovuşturma evresindeki fonksiyonu doğal olarak birbirinden farklıdır. Teşhis işleminin soruşturma evresindeki fonksiyonu, tanık ve/veya mağdur olarak dinlenecek olan kişilerin beyanlarını failin kimliği konusunda tamamlamak ve failin kim olduğuna dair şüphenin yeterli veya kuvvetli suç şüphesi seviyesine çıkmasına yardım etmektir. Bu yönüyle teşhis tutanağına geçirilmiş olan tanık ve/veya mağdur beyanları beyan delili olarak tutuklama talep ve kararlarının verilmesini veya iddianame düzenlenmesini kolaylaştırmak gibi bir fonksiyona sahiptir.

Soruşturma evresinde kolluk tarafından gerçekleştirilen teşhis işleminin tutanaklarının diğer bir ifadeyle Cumhuriyet savcısı tarafından teknik olarak tanık ve/veya mağdur olarak dinlenen veya dinlenecek olan kişilerin failin kim olduğuna dair beyanlarını içeren bilgi alma tutanaklarının kovuşturma evresindeki fonksiyonu, kovuşturma evresinin doğrudan doğruyalık ilkesine, tanık ve/veya mağdur beyanlarını içeren soruşturma tutanaklarının duruşmada okunmasına ve tanık ve/veya mağdur beyanlarının güvenilirliğinin test edilmesinin gerekliliğine⁴⁰ işaret eden kurallar çerçevesinde ortaya koyulabilir.

---

⁴⁰ “Suç tarihi olan 17.05.2007 tarihinde katılan ve arkadaşlarının alkollü olarak araç kullanmaları ve taşkınlık yaptıklarından bahisle önleyici devriye görevi yapan polis memurlarınca durdurulmak istedikleri, ancak kaçmaları nedeniyle takip edilmeleri sonucu durdurulabildikleri burada katılan ... ile polis memurları arasında tartışma yaşandığı ve katılanın kelepçelenerek polis aracıyla karakola götürüldüğü, katılanın iddiasına göre karakolda sanık ve başka polis memurlarınca darp edildiği ayrıca yere düşmesi sonucu

Duruşmanın doğrudan doğruyalığı ilkesi gereğince beyan delillerinin kovuşturma evresinde mahkeme önünde ortaya koyulması ve tartışmaya açılması adil yargılamanın gereğidir. Teşhiste bulunan kişi veya kişiler, kovuşturma evresinde tanık ve/veya mağdur olarak doğrudan mahkemesince dinlenen kişilerdir ve bu kişiler kovuşturma evresinde de mahkeme önünde failin kimliği ile ilgili teşhis işlemi yapmaktadırlar. Bu beyan delilinin hâkimin vicdanında serbestçe değerlendirilmesi ve delil olarak hükümde kullanılması esastır. Vicdani kanaatin oluşturulmasında beyan delili esas alınmış ise bu kişilerin soruşturma evresinde failin kimliğine ilişkin beyanlarını içeren tutanaklarının kovuşturma evresinde nasıl bir fonksiyona sahip olacağının değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Tanık ve/veya mağdurun duruşmada hâkim önündeki failin kimliğine ilişkin olarak yaptığı açıklamaları, teşhis tutanağına geçirilmiş olan açıklamaları ile uyuşmadığında, teşhis tutanakları devreye girecek ve bu çelişkinin nedeni sorulacaktır. Çelişkinin nedeni, ayrıca ispatı gerektiren bir olay olarak açıklanabilir. Örneğin kolluk beni zorladığı için bana gösterilen kişinin olayın faili olduğunu söyledim şeklindeki açıklama çelişkinin nedenini ortaya koyar. Ancak bu zorlamanın da şüpheye yer bırakmayacak şekilde hâkimin vicdanında açıklığa kavuşması gerekir. Bu halde bu zorlama olgusunun ispatına çalışılır örneğin kolluk görevlileri işlem tanığı olarak davet edilebilir. Bütün bu süreçler tanığın hâkim önündeki beyanının güvenilirliğini test etmeye yöneliktir. Sonuçta hâkim, tanığın ve/veya mağdurun failin kimliğine ilişkin açıklamalarını ya doğru kabul eder veya gerçeğe aykırı olarak değerlendirir. Bu halde değerlendirilen tanık veya mağdurun failin kim olduğuna dair kendi önündeki beyanıdır. Hâkim, tanık ve/veya mağdur

---

kafasına tekme atıldığı, yargılama süreci içinde sanık ile katılanın hiç bir duruşmada birlikte hazır bulunmadığı, katılanın kafasına tekme atımı teşhis edebileceğini söylediği, *suç tarihinden 8 yıl sonra 9.04.2015 tarihli duruşmada kafasına botla vurunu fotoğraftan sanık ... olarak belirlediği ve bu teşhis işlemine dayalı olarak hüküm verildiği anlaşılacakla*; olaydan 8 yıl sonra ve ne zaman çekildiği belli olmayan fotoğraf üzerinden teşhis yapılması, bizzat yüzleştirme yapılarak teşhis yaptırılmaması nedeniyle işlemin usulsüz olduğu gözetilmeden eksik inceleme ile hüküm tesisi,” Yargıtay Kararı - 1. CD., E. 2022/5294 K. 2022/6340 T. 6.7.2022., (Erişim Tarihi: 15.9.2025).

beyanının, olayın failinin duruşmadaki sanık olduğu konusunda şüpheye yer bırakmayacak şekilde kanaat oluşturan bir delil olup olmadığına karar verir. Bunu yaparken dosyadaki diğer delillerle tanık ve/veya mağdurun beyanı ile uyumunu ve hatta bu kişilerin failin fiziksel özellikleri ile ilgili anlatımını da dikkate alır. Hükümde bu beyan delillerinin neden inandırıcı bulunup bulunmadığı açıklanmalıdır.

Teşhis tutanaklarına yansıyan beyan ile duruşmadaki tanık ve/veya mağdur beyanı aynı yönde yani uyumlu ise teşhis tutanaklarına, bu tutanakların içeriği ile duruşmadaki tanık ve/veya mağdur beyanının tutarlılığına ve dolayısıyla hâkim önündeki beyanın güvenilirliğine işaret etmek için atıf yapılabilir. Bu halde, teşhis tutanaklarının bağımsız bir belge delili olarak hükümde zikredilmemesi gereklidir.

Soruşturma evresi belgesi olan teşhis tutanakları, doğrudan bir belge delili olarak değil duruşmadaki tanık ve/veya mağdur beyanlarının güvenilirliğini test etme aracı olarak ve çelişki çıkma şartıyla kovuşturma evresine taşınan belgelerdir. Bu kapsamda hükümde zikredilecek veya sanığın suçun faili olup olmadığı konusunda değerlendirmede esas olan doğrudan delil, hâkim önünde yapılmış olan tanık ve/veya mağdur açıklamalarıdır. Teşhis işlemine veya teşhis tutanaklarına dayanılarak hükmün gerekçelendirilmesi eleştiriye açıktır.

Teşhis işleminin PVSK ek m.6'da gösterilen usule uygun olarak yapılmadığı tutanaklardan anlaşılıyor ise hukuka aykırı bir teşhis işlemi söz konusudur ve bu tutanaklar ne doğrudan doğruya delil olarak hükümde zikredilebilir ne de duruşmadaki teşhis işlemi ile çelişkili olması halinde çelişkiyi gidermek için okunabilir⁴¹. Yani hukuka aykırı

---

⁴¹ “...olayda teşhisin sadece sanığın tek bir fotoğrafı üzerinden yapıldığı görülmüştür. ...teşhis işleminin en az iki kere tekrarlanması gerektiği ancak 30.05.2017 tarihli teşhisin bir kez yapıldığı görülmüştür...teşhis işlemlerinin 2559 sayılı Kanun'a aykırı olması ve mağdurların duruşmada yüz yüze geldiği sanık ...'nin olay yerinde bulunan şahıs olmadığını beyan etmeleri karşısında sanık hakkında, temyiz dışı diğer sanığın atfı cürüm niteliğindeki beyanları dışında atılı suçları işlediğine dair mahkumiyete yetecek ölçüde her türlü şüpheden uzak, kesin ve yeterli delil elde edilemediğinden beraati yerine yetersiz gerekçeyle mahkumiyetine karar verilmesi, hukuka aykırı bulunmuştur”. Y6.CD, 1.3.2023-23795/8993, www.lexpera.com, (Erişim Tarihi: 10.9.2025).

yapılan teşhis işleminin tutanakları çelişkiyi gidermek için dahi kovuşturma evresine getirilemezler. Bu halde hâkim, duruşmadaki teşhis işleminde yapılan açıklamaları duruşmada tartışmaya açılan diğer dillerle birlikte, teşhis tutanaklarına atıf yapmadan değerlendirecektir.

Sonuç olarak, soruşturma evresinde yapılan hukuka uygun veya hukuka aykırı teşhis işleminin ve/veya tutanaklarının bağımsız bir belge delili olarak hükme esas alındığı izlemine verecek şekilde hükümde zikredilmesi delillerin doğrudan doğruyalığı ilkesini ihlal etmektedir. Ayrıca teşhis işleminin bir delil gibi hükümde zikredilmesi de ispat hukukuna ve deliller sistemimize aykırıdır.

Delil olmakla, bir delilin güvenilirliğini test etme aracı olmak arasında fark vardır. Delil olmayıp bir delilin güvenilirliğini test etme aracı olan bir belgeyi hükme doğrudan dayanak yapmak ve vicdani kanaati bu araca dayandırmak kanaatimizce hukuk dili ve ispat kuralları bakımından eleştiriye açıktır. Bir delili değerlendirme aracının delilin kendisi gibi kabul edilerek oluşacak vicdani kanaat ile asıl delilin güvenilir olmadığı ve başka delilleri de değerlendirme zorunluluğu ile oluşturulacak vicdani kanaat arasında kanaatimizce fark bulunmaktadır. En azından vicdani kanaat oluşturma sürecine ilişkin metodolojik bir bakış açısının yaratılabilmesi için delil ve delilin güvenilirliğinin sağlanması kavramlarında farkındalık yaratılması kanaatimizce önemlidir.

KAYNAKÇA

- Centel, Nur, Zafer, Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 23.Bası, İstanbul 2025.
- Centel, Nur, Zafer, Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 4.Bası, İstanbul 2006.
- Kunter, Nurullah, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul 1989.
- Kunter, Nurullah/Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul 2006.
- Öztürk, Bahri/Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/Gezer, Özge Sırma/Saygılar Kırat, Yasemin F./Alan Akcan, Esra/Özaydın, Özdem/Erden Tütüncü, Efser/Altınok Villemin, Derya/Tok, Mehmet Can, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara 2019.
- Sevdiren, Özlem, “Çelişmeli Yargılama ve Silahların Eşitliği İlkeleri Bağlamında Teşhis İşlemi ve Bu İşlemden Müdafinin Hazır Bulunma Yetkisi”, *Galatasaray ÜHFD*, 2019/1, 15-55.
- Şahin, Cumhur/Göktürk, Neslihan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 16.Bası, Ankara 2025.
- Tosun, Öztekin, *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Cilt I, Genel Kısım, İstanbul 1984.
- Yenisey, Feridun, “Örgütlü Suçluluk ve Hukuka Aykırı Deliller”, *Hukuka Aykırı Deliller Sempozyumu*, İstanbul 1996.
- Yenisey, Feridun, *Hazırlık Soruşturması ve Polis*, İstanbul 1987.
- Yenisey, Feridun, *İnsan Hakları Açısından Arama, Elkoyma, Yakalama ve İfade Alma*, Ankara 1995
- Zafer, Hamide, “Ceza Muhakemesinde Duruşmada Teşhis”, *F.Yenisey/U.Sieber, Criminal Law in the Global Risk Society, Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Hans-Heinrich Jescheck Onuruna 27-29 Eylül 2009 Tarihlerinde İstanbul’da Düzenlenen Uluslararası Kolokyumun Kitabı*, Kitap No.1, Basım tarihi: 2011, 419-429.